Bijlage met nadere toelichting van de verschillende opgaven, thema's en processen:

Opgaven (bouwstenen) regioarrangement
Het regioarrangement voor de Groene Metropoolregio bestaat, zoals gezegd, voor het overgrote deel uit ruimtelijke opgaven opgenomen in de verstedelijkingsstrategie. Deze is eind vorig jaar vastgesteld. Hieronder lichten we alle (aanvullende) opgaven (bouwstenen) toe. Met bijzondere aandacht voor de opgave rondom het landelijk gebied.

Het zal niet lukken om alle (nieuwe) opgaven in het tijdsbestek van een paar maanden voldoende uit te werken voor het regioarrangement. Hier zullen procesafspraken voor worden gemaakt.

Bouwsteen Leefomgeving
De Groene Metropoolregio heeft de visie om te groeien in balans. Een balans tussen groei in inwoneraantallen, wegen, fietspaden en werkgelegenheid en groei van de kwaliteit van onze leefomgeving: natuur, landschap, (stedelijke) uitloopgebieden, cultuur en cultuurhistorie, toerisme en recreatie. Om die balans te realiseren, is het belangrijk om te weten waar er kansen zijn voor versterking van natuur, landschap en cultuurhistorie. En ook waar wij die kansen kunnen combineren om bijvoorbeeld onze omgeving beter aan te passen aan het klimaat, meer ruimte te maken voor recreatie en toerisme en bezoekers beter te spreiden over de regio, duurzame energie op te wekken et cetera.

Rapport Vervlochten regio
Vanuit de Opgave Ontspannen Regio en het speerpunt Groen-blauw raamwerk is het rapport Vervlochten regio opgesteld.
Het volledige rapport en een online samenvatting daarvan is te vinden via bijgaande link: Rapport Vervlochten regio. De kaarten in het rapport Vervlochten regio zijn gebaseerd op de kaarten van de verstedelijkingsstrategie die alle gemeenteraden van de GMR in het najaar van 2022 hebben vastgesteld.

In het rapport Vervlochten regio gaat het nadrukkelijk over kansen voor versterking en niet om ruimtelijke afwegingen of gemaakte keuzes. Het rapport Vervlochten regio bestaat – grofweg – uit twee delen. Het eerste deel is een analyse van wat er al is: welke natuur, landschap en cultuurhistorie is er al in onze regio? Het tweede deel is een visie op kansen die er zijn op het versterken van wat er al is. Tot slot worden er elf ontwikkelingen in de GMR genoemd die op het eerste oog het meest kansrijk zijn om verder uit te werken. In het vervolgtraject wordt bekeken of dit inderdaad de ontwikkelingen zijn die verder uitgewerkt moeten worden, of dat er (ook nog) andere ontwikkelingen zijn waarvoor dat geldt. Deze uitwerking gebeurt stapsgewijs. Van een eerste nadere uitwerking in (subregionale)gebiedsprogramma's, regioarrangement en programma VLGG tot inpassing in het ruimtelijk beleid van elke afzonderlijke gemeente (indien het lokale beleid daarom zou vragen).

Bouwsteen Wonen
Kern van de verstedelijkingsstrategie is het in balans werken aan verstedelijking; een betrouwbare, betaalbare en continue bouwstroom die past bij de groene leefomgeving, duurzame mobiliteit en vitale economie. Voor het onderdeel wonen is recent een Woondeal 2.0 ondertekend (maart 2023) met daarin afspraken over realisatie van woningbouw. Voor de uitvoering hiervan is extra inzet en aanvullende financiering nodig. Een deel van de noodzakelijke randvoorwaarden wordt ingevuld via de Verstedelijkingsstrategie en de afspraken daarover in het BO-MIRT. Denk aan maatregelen in het mobiliteitsnetwerk en versterking van het landschappelijke netwerk.

Bouwsteen Mobiliteit
Meer woningen, meer inwoners én meer bedrijvigheid betekent een groei van de mobiliteit. Een belangrijke voorwaarde om bij te dragen aan het oplossen van het woningtekort is verbetering van de bereikbaarheid. Zonder extra investeringen zijn de (nieuwe) woningen onbereikbaar, zo blijkt uit de mobiliteitsanalyse. Voor mobiliteit zijn er diverse maatregelen in beeld om te agenderen in het regioarrangement, zoals de uitwerking van de verstedelijkingsafspraken, met de versterking van fietsverbindingen, hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en het MIRT onderzoek UAD (Utrecht-Arnhem-Duitse grens).

Bouwsteen Economie
Naar aanleiding van de verstedelijkingsafspraken die zijn gemaakt, is de volgende stap om te komen tot een economische programmering en ruimtelijke vertaling. De koers Economie van de Toekomst, bestaande uit zes thema's: netcongestie, circulariteit, logistiek, campussen, herstructureringen en balans wonen-werken, is de inbreng voor het regioarrangement. Borging van de economische programmering en ruimtelijke vertaling vindt plaats in het nieuwe Regionaal Programma Werklocaties (RPW) dat op 1 januari 2025 afgerond moet zijn. Het rapport Economie van de toekomst zal als achtergrondinformatie bij de stukken van het regioarrangement worden gevoegd.

Circulaire economie
In het regioarrangement komt bij de bouwsteen Economie nu expliciet aandacht voor circulaire economie. De transitie naar een circulaire economie zorgt voor veranderende vestigingseisen van bedrijven. We verwachten dat er meer ruimte nodig zal zijn voor goede bereikbare locaties met een hogere milieucategorie, deels watergebonden. Denk aan bouwhubs, recyclingactiviteiten en opslag van geretourneerde goederen. Geschikte locaties hiervoor zijn moeilijk te vinden vanwege de te verwachten milieuhinder en de relatief grote omvang van deze bedrijven. We zien ook een groeiende focus op vestigingsplekken waar kennis, talent, innovatie en productie samenkomen, vaak binnenstedelijk. Thema's waar aandacht voor is, zijn onder andere:
Ruimte nodig voor Hoge Milieu Categorieën bedrijven. Gekeken wordt naar het optimaliseren van bestaande locaties en het zoveel mogelijk clusteren
Krachtige inzet op verdichting, verduurzaming en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.
Circulaire bouw en infrastructuur. De regio kent een grote woningbouwopgave, waarbinnen circulair bouwen een belangrijke ambitie is.

Aanvullende bouwsteen Energie- infrastructuur en energietransitie
De energie-infrastructuur is niet meer vanzelfsprekend bij de ontwikkeling van projecten, netwerkcongestie werkt beperkend. De energie-infrastructuur moet vroegtijdig meegenomen gaan worden als randvoorwaarde in de ruimtelijke ontwikkeling en planvorming. In het kader van integraal programmeren en toewerken naar een toekomstig energiesysteem is een verkenning nodig naar de clustervorming van vraag- en aanbod van energie. Hiermee kunnen we slimme combinaties maken tussen de verstedelijkingsopgave, de mobiliteits- en warmtetransitie en de verduurzaming van bedrijventerreinen en land- en glastuinbouw. De netbeheerder verwacht een sturende rol en een helder afwegingskader van overheden, daarom wordt dit nu meegenomen in het regioarrangement. Het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) is een programma waar de energie-infrastructuur voor economisch perspectief in zal landen.

Klimaatopgave rond duurzame opwek vanuit de RES
Tot 2030 werken de samenwerkende gemeenten in de GMR toe naar het realiseren van 1,62 TWh duurzame opwek. De nieuwe Europese klimaatplannen en de nationale doelstelling van 55% CO2 reductie in 2030 leggen nog een extra opgave neer. Ook na 2030 is inzet nodig op het realiseren van lokale duurzame opwek en het verlagen van het energieverbruik om zo een bijdrage te leveren aan deze CO2 reductie doelen. Om de impact op het energienet te beperken is een match tussen de lokale opwek en het lokale verbruik noodzakelijk.

Voor het realiseren van duurzame opwek staat de gehele GMR samen nog voor een forse uitdaging, al zijn er gemeenten binnen de GMR die al een forse bijdrage leveren aan de duurzame opwek. Hetgeen de GMR hierover in het regioarrangement wil opnemen zal met name agenderend zijn; bijvoorbeeld afspraken om te komen tot onderzoek.

Programma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG)
Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een nationaal programma onder de Omgevingswet. Het beoogt een gebiedsgerichte en samenhangende aanpak voor het landelijk gebied. Aan de provincies is gevraagd om hieraan invulling te geven: uiterlijk 1 juli 2023 moeten de provincies een “conceptbod” voor het NPLG doen aan het Rijk. Dit conceptbod bevat een wettelijk verplicht onderdeel in het kader van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. De provincie Gelderland geeft dit bod vorm via het VLGG. Het VLGG kent een brede doelstelling waarin voorstellen voor natuur, water, klimaat en landbouw samenkomen. De inhoud van het VLGG is, naast een bod voor het Rijk, voor de provincie ook inbreng voor het regioarrangement. Het VLGG is een provinciaal beleidsstuk waar de provincie over beslist (met inbreng van de 7 regio’s).

Van Verstedelijkingsstrategie naar NOVEX ontwikkelperspectief
Naast dat het Rijk eind 2023 met alle provincies, onder het mom van het “Ruimtelijk Voorstel”, afspraken wil maken, zijn in Nederland door het Rijk zestien gebieden (regio’s) aangewezen als NOVEX-gebied. De Groene Metropoolregio en de regio Foodvalley samen zijn door het Rijk aangewezen als NOVEX-gebied. De zestien gebieden die in Nederland zijn aangewezen vragen volgens het Rijk vanwege de grote ruimtelijke opgave en transities om een apart ontwikkelperspectief. De verstedelijkingsstrategie is in aanpak en werkwijze een voorloper van dit ontwikkelperspectief. In het ontwikkelperspectief ligt de focus op de brede verstedelijkingsopgaven vanuit de verstedelijkingsstrategie en de opgaven in het landelijke gebied (natuurversterking en landbouwtransitie).

De uitwerking van de verstedelijkingsstrategie via de gebiedsprogramma’s en het provinciale regioarrangement passen voor onze regio (en voor de regio Foodvalley) in de lijn om eind 2023 te komen tot dit gezamenlijke NOVEX ontwikkelperspectief. Het ontwikkelperspectief loopt parallel op met het regioarrangement en zal eind 2023 – tegelijkertijd met het ruimtelijk voorstel van de provincie Gelderland (de regioarrangementen van de zeven regio’s tezamen) – klaar zijn. Het NOVEX ontwikkelperspectief bevat onderdelen zoals:
- Kenmerken en identiteit NOVEX-gebied
- Concrete bijdrage aan nationale programma’s
- Samenhang met lopende gebiedstrajecten en plannen

In 2024 stellen de Groene Metropoolregio en de regio Foodvalley als NOVEX-gebied aan de hand van het NOVEX ontwikkelperspectief (doorontwikkeling gebiedsprogramma verstedelijkingsstrategie) een uitvoeringsagenda met regionale investeringsagenda op. Dit wordt het Novex-programma genoemd.

Proces en planning
Regioarrangement
Proces en planning voor de totstandkoming van het regioarrangement worden voornamelijk bepaald door de deadline die het Rijk heeft opgelegd en ziet er als volgt uit. Tot en met april is via ambtelijke en bestuurlijke werkgroepen en ateliers inhoudelijk gewerkt aan de opgaven binnen het regioarrangement. In mei en juni is een periode van afstemming, verdere uitwerking en aanscherping. In de periode na de zomer is bestuurlijke afstemming gepland. Vooralsnog wil de provincie in oktober de gemeenteraden consulteren. Met de regioarrangementen worden nu geen nieuwe, definitieve, ruimtelijke keuzes gemaakt die formeel om instemming vragen van de gemeenteraden.

Het zijn uitgangspunten, denklijnen, kansen, voor de GMR in lijn met de verstedelijkingsstrategie, en middelen die worden vastgelegd voor een groene groeiregio in balans. Desondanks hoort de provincie graag van alle gemeenteraden wat ze vinden van het regioarrangement als kader en uitgangspunt voor verdere samenwerking/uitwerking.

Verdere uitwerking van het regioarrangement voor de GMR vindt plaats via de gebiedsprogramma's en de in 2024 uit te werken uitvoeringsagenda bij het NOVEX ontwikkelperspectief. Op een bepaald moment zal de samenwerking in de uitwerking en uitvoering van de verstedelijkingsstrategie en -afspraken en het regioarrangement ook verankerd moeten worden in lokale omgevingsvisies en/of ander lokaal ruimtelijk beleid, voor zover dit ruimtelijk beleid daar op dit moment nog niet in voorziet.

Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG)
Vooralsnog is de planning dat in de maanden april en mei ambtelijk en bestuurlijk het concept-bod VLGG nader wordt uitgewerkt . De mogelijkheid wordt onderzocht om in de maand mei per VLGG-gebied: Liemers (/Achterhoek), Veluwezoom en Rivierengebied een raadsledenbijeenkomst te organiseren om te reflecteren op het concept bod. Uiterlijk 1 juli doet de provincie een concept bod aan het Rijk.

In de periode september en oktober consulteert de provincie via de formele inspraak de gemeenten (collegebevoegdheid) over het concept-bod VLGG. In november/december stellen Gedeputeerde Staten een ontwerp VLGG vast. Het VLGG heeft dus een ander karakter dan het regioarrangement. Het VLGG wordt door de provincie vastgesteld, met inbreng van gemeenten (besluitvorming door colleges B&W). Het regioarrangement is zoals al toegelicht ingestoken als wederzijdse, onderlinge afspraken, waarbij ook consultatie van de gemeenteraden is voorzien.